

ОТКРИВАЊЕ И ДОКАЗИВАЊЕ КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА НЕОВЛАШТЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ПРОМЕТА ОПОЈНИХ ДРОГА

Оливије Зимоња

МУП Републике Српске

Управа криминалистичке полиције Бања Лука

olivije.zimonja@mup.vladars.net

Апстракт: Криминалитет из области злоупотребе опојних дрога спада у најтеже облике кривичних дјела, и то првенствено због специфичности начина извршења, профила извршилаца кривичних дјела, те заступљености броја извршених кривичних дјела злоупотребе опојних дрога у укупном броју извршених кривичних дјела. Такође, веома значајна карактеристика кривичних дјела везаних за злоупотребу опојних дрога је велики степен организованости, веома чест међународни елеменат, те изузетно тешке посљедице. Када се говори о посљедицама, значајно је нагласити да се ради о неколико видова посљедица, и то посљедицама које настају извршењем кривичног дјела, којима извршиоци прибављају веома велику материјалну корист и тиме угрожавају економску стабилност државе, те посљедицама медицинског и здравственог карактера које се огледају у стварању великог броја зависника о опојним дрогама и лица која уз зависност оболијевају од различитих заразних болести. Потом, треба нагласити и лош утицај на развој социјалних и културних норми друштва, када такве особе кроз изградњу статуса веома богатих и у свијету криминала угледних људи индукују негативну појаву идентификације младих особа са извршиоцима ових кривичних дјела, док се као посебан аспект јавља и секундарни криминалитет везан за кривична дјела злоупотребе дрога, односно криминалне активности које предузимају зависници како би обезбједили новац потребан за куповину опојне дроге.

Кључне ријечи: опојна дрога, злоупотреба опојне дроге, здравље људи, методика откривања и доказивања кривичних дјела.

У В О Д

Специфичности криминалитета везаног за злоупотребу опојних дрога се превасходно огледају у специфичностима везаним за откривање и

доказивање предметних кривичних дјела. Код кривичних дјела из области злоупотребе опојних дрога у правилу изостаје пријава кривичног дјела, било писмена или усмена и откривање се углавном заснива на оперативном прикупљању информација о кривичном дјелу и извршиоцима, тј. у највећем броју случајева прво се сазнаје за извршиоца, а затим се иде ка кривичном дјелу. Такође, код кривичних дјела везаних за злоупотребу опојних дрога нема института оштећеног у класичном смислу, што у великој мјери отежава откривање ових кривичних дјела, будући да не постоји интерес конкретне странке за расвјетљавање сваког појединачног случаја.

С тим у вези, кроз кривично законодавство Републике Српске и Босне и Херцеговине створен је кривичноправни оквир, који инкриминише област злоупотребе опојних дрога, а чији је основни циљ заштита здравља људи. Такође, здравље људи спада у један од најважнијих групних заштитних објеката у кривичним законодавствима већине европских земаља. Право на заштиту здравља представља и уставно право човјека. Кривична дјела против здравља људи у нашем кривичном законодавству се традиционално издвајају у посебно поглавље још од кривичног законика Југославије од 1929. године.¹

Сходно наведеном, одредбама кривичног закона Босне и Херцеговине предвиђено је кривично дјело неовлаштени промет опојним дрогама, којим се врши криминализација одређених облика незаконитог промета опојних дрога који има међународну димензију, а цјеловитост кривичноправне заштите од различитих облика злоупотребе опојних дрога осигурана је прописивањем кривичних дјела неовлаштене производње и промета опојних дрога и омогућавања уживања опојних дрога у кривичном закону Републике Српске.

МЕТОДИКА ОТКРИВАЊА И ДОКАЗИВАЊА КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА НЕОВЛАШТЕНЕ ПРОИЗВОДЊЕ И ПРОМЕТА ОПОЈНИХ ДРОГА

Позитивноправном регулативом у Републици Српској и Босни и Херцеговини је дефинисан појам опојних дрога и одређене су супстанце које се сматрају опојним дрогама. Односно, прецизирано је да је опојна дрога свака супстанца природног или синтетичког поријекла, укључивши психотропне супстанце уврштене у листу опојних дрога и психотропних супстанци. Наведена „листа опојних дрога, психотропних супстанци, биљака из којих се може добити опојна дрога и прекурсора“ одређена је Законом

¹ Бабић, М., Кривични законик РС, са кратким коментаром, Институт за правне и друштвене науке Правног факултета, Бања Лука, 2000, стр. 81.

о производњи и промету опојних дрога, и у њој су у четири поглавља: (1) Забрањене материје и биљке, (2) Материје и биљке под строгим надзором, (3) Материје и биљке под надзором, (4) Прекурсори.²

ОСНОВНИ ОБЛИК КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА (ЧЛАН 224 СТАВ 1 КЗ РС)

Основни облик овог кривичног дјела предвиђен је у члану 224 став 1 КЗ РС и наводи да: „Ко неовлашћено производи, прерађује, продаје или нуди на продају, или ко ради продаје купује, држи или преноси, или ко посредује у продаји или куповини или на други начин неовлашћено ставља у промет супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се затвором од три до десет година.“

Наведена инкриминација наводи на закључак да се ово дјело може извршити кроз остварење више алтернативно одређених радњи, и то: производња, прерада, продаја, пренос, нуђење на продају, куповина, држање, превоз опојне дроге ради продаје, затим, посредовање у продаји или куповини, слање и испоручивање, те стављање на други начин у промет опојне дроге.

Начин сазнања за кривично дјело и извршиоца

Долажење до сазнања у вези с кривичним дјелом неовлаштене производње и промета опојних дрога се првенствено врши оперативним радом. Веома су ријетки случајеви да се код овог вида криминалитета до информација и сазнања долази „класичним“ методама, као што је пријава оштећеног или од стране грађана, јавним поговарањем и слично.

Пријава од стране грађана као начин сазнања за ово кривично дјело се најчешће појављује у случајевима када родитељи, чланови родбине или пријатељи сумњају да су њихови најближи постали зависници о опојним дрогама или да су ангажовани као препродавачи опојне дроге, гдје најчешће кроз пријаву наводе индикаторе промјене понашања, кретања у друштву криминогених лица, боравак на сумњивим мјестима, долазак до новца на сумњив и непознат начин, те кроз пријаву исказују жељу да се њиховим најближим помогне да превазиђу те проблеме. На тај начин се могу добити веома корисне информације о кретању лица која су зависници о опојним дрогама, мјестима окупљања, начину куповине опојне дроге, лицима од којих купују и слично.

Такође, пријава од стране грађана се у одређеној мјери односи и на сазнања за илегалне засаде опојних дрога и лабораторије за производњу опојних дрога, првенствено марихуане и генетски модификоване марихуане – сканк, гдје се као извор сазнања у великој мјери појављују одређене ка-

² Закон о производњи и промету опојних дрога, („Службени гласник Републике Српске“, број 110/03.)

тегорије грађана као што су ловци, риболовци, ловочувари, шумари, пољопривредници, сакупљачи љековитог биља и шумских плодова и слично.

Пријава од стране грађана је релативно чест начин сазнања о илегалним лабораторијама за производњу опојних дрога. Као извор сазнања појављују се лица која, с обзиром на занимање и посао који обављају, мјесто становања и сличне карактеристике могу да уоче да је одређено лице извршило набавку материјала или опреме која није карактеристична за његов посао, занимање или свакодневни живот или да врши одређене реконструкције или адаптације стамбеног простора, гаража, подрума, помоћних објеката и слично. Ту се прије свега мисли на набавку неонских лампи или других свјетиљки, агрегата, алуминијске фолије, великог броја саксија или канти које служе за засађивање, хемикалија, земље или масе која служи за узгој и сличне опреме, као и појачано трошење електричне енергије. Затим, уочавају се некарактеристичне адаптације одређених објеката као што су гараже, подруми, помоћни објекти, напуштене куће и објекти у руралним срединама, стаје, првенствено за узгој пилића, као и стаје за узгој свиња, говеда и слично. Некарактеристична адаптација подразумијева стављање заштитних фолија, изолација стиропором, сламом и другим топлотним изолаторима, инсталирање великог броја свјетиљки, вентилатора, уградња специфичног система за наводњавање, појачани довод електричне енергије, обезбјеђење агрегата и слично, што ни у ком случају није карактеристично за поменуте објекте.

Пријава од стране надлежних институција се прије свега односи на пријаву царинских органа, предузећа задужених за испоруку електричне енергије, трговачких предузећа и слично. Путем пријаве од стране царинских органа и трговачких предузећа може се доћи до сазнања да је одређено лице купило или увезло велики број материјала и опреме која може послужити за узгој и производњу опојних дрога, гдје се, прије свега, мисли на лампе, агрегате, алуминијску фолију, саксије, канте, одређене хемикалије, земљиште и слично. Затим, путем пријаве од стране предузећа која се баве испоруком електричне енергије, може се доћи до сазнања да је одређено лице изненадно и некарактеристично за ту врсту објекта или подручја повећало потрошњу електричне енергије.

Пријава надлежне медицинске установе се као извор сазнања појављује у случајевима када се у одређену медицинску установу, најчешће у службу хитне медицинске помоћи, обрати лице које је извршило предозирање опојном дрогом или грађанин који је такав случај уочио и пријавио медицинској установи. На тај начин се могу добити значајне информације о лицу који је зависник о опојним дрогама, продавцу од којег је купио опојну дрогу, врсти опојне дроге која је кориштена; вјештачењем се може утврдити која се супстанца у конкретном случају користила за мијешање са опојном дрогом у циљу квантитативног увећавања масе (препродавци, односно

Откривање и доказивање кривичног дјела неовлаштене производње и промета...

дилери ради остваривања веће материјалне користи за различите врсте опојних дрога користе и различите супстанце за квантитативно увећавање масе, што често доводи до фаталних посљедица по уживаоца опојних дрога, с обзиром на то да се често користе и отровне супстанце). Веома важне информације су и гдје је лице затечено приликом предозирања, ко је конкретан случај пријавио надлежној медицинској установи и слично.

Истраживање других кривичних дјела као начин за сазнање о злоупотреби опојних дрога најчешћи је извор сазнања приликом предузимања радњи претресања лица и стамбених и других просторија и покретних ствари за нека друга кривична дјела, а гдје се приликом претресања пронађу опојне дроге, средства за производњу и паковање опојних дрога, намјенски прављена и специјализована скровишта за скривање и складиштење опојних дрога и слично.

Осим предузимањем радњи претресања, до сазнања да је извршено предметно кривично дјело може се доћи и прикупљањем изјава од лица, вршењем увиђаја, примјеном посебних истражних радњи у смислу члана 234 ЗКП РС и слично.

Значајно је и предузимање одређених мјера и радњи из дјелокруга рада полицијских службеника, као што су рације, контрола саобраћаја, легитимисање лица, којом приликом је могуће пронаћи одређене количине опојних дрога или доћи до сазнања о кривичном дјелу и извршиоцу.

Јавним поговарањем се најчешће долази до индиција и сазнања да одређено лице посједује материјална средства која нису у сразмјери са реалном могућношћу остваривања добити од посла којим се лице бави, те се на тај начин отвара могућност да се одређено лице бави и неовлаштенom производњом и прометом опојним дрогама.

Најчешћи начин доласка до информација и сазнања је кориштењем информаната и сарадника. На тај начин је потребно прикупити сазнања о сљедећем: (1) која лица су укључена у неовлаштену производњу и промет опојним дрогама, (2) која врста опојне дроге је у питању, (3) која количина опојне дроге, (4) гдје је мјесто складиштења, односно скривања опојне дроге (тзв. „штек“), (5) која је цијена опојне дроге, (6) гдје се најчешће одвија примопредаја, (7) на који начин се договара примопредаја, (8) идентификовати купце (који су углавном зависници), као и све друге релеватне чињенице на основу којих се приступа процесу документовања и доказивања предметног кривичног дјела.

Начин доказивања кривичног дјела

Након доласка до почетних информација о кривичном дјелу и извршиоцу, потребно је поступати и предузимати мјере и радње како би се кривично дјело документовало и доказало. Код предметног кривичног дјела неопходно је доказати да је извршилац имао намјеру да опојну дрогу

ставља у промет, с обзиром на то да је посједовање опојне дроге у законодавству РС предвиђено као прекршај.³

Доказивање кривичног дјела неовлаштене производње и промета опојних дрога најчешће почиње прикупљањем изјава од купаца, односно зависника о опојним дрогама. Вршењем опсервације мјеста на којем се најчешће врши примопредаја опојне дроге, идентификују се купци, који се након изршене примопредаје лишавају слободе, од њих се потом уз потврду о привременом одузимању предмета одузима опојна дрога и узима изјава у својству свједока на околности куповине опојне дроге. Приликом узимања изјаве, неопходно је доћи до сазнања и евидентирати карактер познавања купца и продавца, учесталост куповине, врсту опојне дроге која се купује, цијену, начин договора о примопредаји, најчешће мјесто и начин примопредаје, изглед паковања опојне дроге, што детаљнији опис изгледа продавца и све друге релевантне чињенице које ће бити кориштене у доказном поступку.

Пошто су прикупљене изјаве од свједока, приступа се лишењу слободе осумњичених и предузимању радњи претресања лица, стамбених и других просторија и покретних ствари извршиоца кривичног дјела. Приликом претресања је важно пронаћи и одузети материјалне доказе као што су опојне дроге, средства за паковање опојних дрога (алуфолије, пластичне врећице, кутијице и слично), прецизне ваге за мјерење тежине, као и друга приручна средства која се користе за мјерење тежине (дијелови пластичних штапалки, кашчице и слично), мјеста за скривање опојних дрога, новац, као и све друге предмете који могу послужити за извршење предметног кривичног дјела.

Дакле, осим изјава свједока, као основ сумње да је одређено лице извршило кривично дјело неовлаштене производње и промета опојних дрога служе и чињенице и материјални докази који су утврђени предузимањем радњи доказивања као што је претресање. На тај начин се може утврдити да лице посједује, условно названо, „већу количину“ опојних дрога, која превазилази потребе за личну употребу, потом да је опојна дрога упакована у мања паковања прилагођена уличној продаји, да је уз опојну дрогу пронађена и смјеса за квантитативно увећање масе опојне дроге (тзв. микс), да су пронађене стабљике и сјеме за узгој опојне дроге и слични предмети који наводе на закључак да се лице бави неовлаштенем производњом и прометом опојних дрога.

Такође, с обзиром на прописану казну, предвиђену Кривичним законом РС, за кривично дјело неовлаштене производње и промета опојних дрога у ставу 1, Закон о кривичном поступку РС отвара могућност да се предметно кривично дјело доказује и примјеном посебних истражних радњи.

³ *Ibidem.*

Откривање и доказивање кривичног дјела неовлаштене производње и промета...

Цјеловитост и свеобухватност доказивања се остварује на начин да се у зависности од конкретног случаја врши комбинација што више законом предвиђених посебних истражних радњи како би се криминална активност конкретног извршиоца на што адекватнији начин задокументовала и спријечила могућност да извршилац избјегне санкцију и да истрага има негативан резултат.

Овдје се, дакле, мисли на примјену посебних истражних радњи предвиђених Законом о кривичном поступку Републике Српске:

надзор и техничко снимање телекомуникација,
приступ компјутерским системима и компјутерско сравање података,
надзор и техничко снимање просторија,
тајно праћење и техничко снимање лица, транспортних средстава и предмета који су у вези са њима,
коришћење прикривених истражитеља и коришћење информатора,
симуловани и контролисани откуп предмета и симуловано давање поткупнине, надзирани превоз и испорука предмета.

Предузимањем посебних истражних радњи добија се материјал који се састоји у снимљеним телефонским разговорима, видео и фотографском материјалу који се добије тајним праћењем и техничким снимањем, изврши се запљена опојне дроге симулованим откупом, прикупе се веома вјеродостојне информације кориштењем приривених истражитеља и информаната о криминалним активностима истраживаног лица, те је могуће разоткрити ширу мрежу лица примјеном надзираног превоза и испоруке предмета.

Сав наведени материјал се у форми аудио, видео и фотографских записа, писаних извјештаја и одузетих предмета може користити као доказ у конкретном кривичном поступку.

КВАЛИФИКОВАНИ ОБЛИК КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА (ЧЛАН 224 СТАВ 2 КЗ РС)

Кривично дјело Неовлаштене производње и промета опојних дрога у ставу 2 предвиђа квалификоване облике кривичног дјела из става 1, тј. кривично дјело је извршено уколико је дјело из става 1. овог члана извршено од стране више лица или је учинилац овог дјела организовао мрежу препродаваца или посредника, или је за извршење дјела искористио дијете или малољетно лице; учинилац ће се казнити затвором од пет до петнаест година.

Под изразом више лица која су се удружила за вршење тих дјела, треба разумјети и само два лица. Није потребно да постоји нека формална или чвршћа организација, нити да то удруживање има неки карактер стално-

сти. Довољно је да су се два или више лица договорили да заједнички неовлаштено производе опојну дрогу или психотропну супстанцу или да врше радње које представљају неовлаштено стављање у промет ових производа и да су у реализацији овог договора извршила бар једну радњу наведену у ставу 1. У оквиру овог договора будуће радње могу али не морају бити индивидуално одређене у погледу времена, мјеста и предмета. Међутим, није довољно да је договор ограничен само на једну радњу. Ако су ова лица, на основу договора, извршила више дјела у продужењу, радиће се о једном кривичном дјелу из овог става а не о стицају кривичних дјела.

За квалификацију овог дјела по ставу 2 није довољно да је учинилац организовао мрежу препродаваца или посредника за трговање опојном дрогом односно психотропном супстанцом, већ је поред тога потребно да је бар у једном наврату извршио кривично дјело из става 1. Организовање мреже претпоставља релативно чвршћу повезаност између учиниоца, с једне, и препродаваца и посредника са друге стране у извршењу кривичног дјела. И за ово дјело потребан је умишљај учиниоца.

Начин сазнања за кривично дјело и извршиоца

Начин сазнања за ово кривично дјело је у правилу идентичан као и за дјело у ставу 1, с тим да је долазак до сазнања за ово кривично дјело због своје сложености и специфичности у великој мјери тежи. Приликом доласка до информација потребно је прикупити сазнања о свим лицима која су се удружила за извршење, односно о лицу које је организатор и о члановима које је оно ангажовало у мрежу препродаваца и у посредника. Најчешћи је случај да се методама испитивања и узимања изјава у својству свједока не може доћи до организатора групе из разлога што лица из страха или из личних интереса не смију ли не желе да открију идентитет лица од кога су купили опојну дрогу или које их је ангажовало да за рачун групе врше препродају или посредовање у продаји.

С тим у вези најчешћи и најфункционалнији начин је да се прикупе подаци за један дио групе, некада и за само једно или два лица, те да се након тога примјеном посебних истражних радњи, тј. као што смо претходно навели, комбинацијом посебних истражних радњи документује повезаност чланова групе, те идентификују чланови.

На тај начин се утврђује њихов однос, међусобна повезаност, улоге и задаци које сваки члан групе има и слично.

Дакле, најчешћи начин доласка до информација и сазнања је примјеном посебних истражних радњи. На тај начин је потребно прикупити сазнања, осим о већ наведеном, што је карактеристично за дјело у ставу 1, и информације о: (1) начину на који је група организована, (2) међусобном односу чланова групе, (3) утврдити улоге и задатке сваког појединог члана, (4) начин комуникације, (5) начин и мјесто примопредаје, (6) начин

и облик плаћања, (7) начин транспорта, врсту транспортног средства, мјеста скривања, (8) мјеста и начин препакивања за уличну продају, као и све друге релеватне чињенице на основу којих се приступа процесу документовања и доказивања предметног кривичног дјела.

Начин доказивања кривичног дјела

Након прикупљених сазнања и информација неопходно је кроз процес доказивања прикупити материјалне и личне доказе који ће поткријепити повезаност чланова и њихово заједничко дјеловање у остварењу предметног кривичног дјела.

Пожељно је најприје створити мисаону конструкцију групе, односно организације у којој ће се имати јасна представа, односно визија о организацији, начину њеног дјеловања, начину организовања, податке о члановима, њиховим улогама и слично. Након тога јасно раздвојити организаторе, чланове групе и крајње купце, тј. утврдити ко је наручилац, ко договара купопродају, ко посредује, ко превози, ко скрива, ко препакује, ко продаје, а ко је крајњи корисник односно купац – зависник. О свему наведеном је пожељно и да се сачини графичка шема са јасно унесеним подацима о члановима, улогама, задацима и начину дјеловања. На тај начин ће се кроз процес доказивања имати бољи увид и лакше извршити диференцирање осумњичених лица и свједока.

Након тога, током процеса доказивања примјеном посебних истражних радњи прикупљају се докази о активностима чланова групе, документује се њихова комуникација путем телефона, документује се њихово лично састајање, договарање, документују се новчане трансакције, превозна средства која користе, мјеста на којима бораве, стамбени и други објекти које користе, идентификују се могућа мјеста скривања, трасе транспорта опојне дроге, мјеста на којима се опојна дрога препакује и припрема за уличну продају, идентификују се посредници, препродавци, као и крајњи корисници, те се у одређеној фази истраге, на начин када се процијени да то неће угрозити даљи ток истраге, врши одузимање опојних дрога. То се у почетној фази истраге искључиво врши од крајњих корисника, односно зависника о опојним дрогама, затим се одузимање врши и од превозника, односно преносилаца, тзв. „курира“. Сав прикупљени материјал и одузета опојна дрога се колектују, те се након прикупљања довољног броја доказа односно када се постигне довољан степен сумње, приступа реализацији активности на начин што се врши лишење слободе чланова организације и приступа претресању лица, стамбених и других просторија и покретних ствари лица, врши се испитивање свједока и осумњичених лица, те се, уколико је потребно, предузимају и друге радње доказивања.

Приликом претресања потребно је, осим на предмете који су потребни за доказивање кривичног дјела и става 1, посебну пажњу обратити на

предмете који повезују чланове групе и доказују постојање организације и заједничког дјеловања. Ту се, прије свега, мисли на проналажење средстава за комуникацију (мобилни телефони, претплатничке СИМ картице, радио везе, стационарни и преносиви – лаптоп рачунари и слично), дигиталне медије за пренос података (ЦД, ДВД, УСБ меморије), доказе о новчаним трансакцијама, уплатама, исплатама, евиденције о дуговањима и потраживањима, евиденције телефонских бројева, адреса, имена чланова, средстава за транспорт опојне дроге, возила са специјализованим мјестима за превоз и слично.

Процес доказивања ових кривичних дјела је у великој мјери отежан уколико се не примјењују посебне истражне радње, будући да је путем личних доказа, односно изјава свједока и осумњичених лица и појединачним одузимањима опојних дрога од чланова групе, веома тешко доказати међусобну повезаност и умишљај извршилаца, односно чланова групе.

ПОСЕБАН ОБЛИК КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА (ЧЛАН 224 СТАВ 3 КЗ РС)

Кривично дјело Неовлаштене производње и промета опојних дрога у ставу 3 предвиђа посебан облик кривичног дјела које чини онај ко неовлашћено прави, набавља, посједује или даје на употребу опрему, материјал или супстанце за које зна да су намијењене за производњу опојних дрога, казниће се затвором од једне до пет година.

Објекти радњи дјела из става 3. овог члана су опрема, материјал или супстанца која је намијењена за производњу опојних дрога. Ниједан од ових објеката радње по својој природи не мора бити такав да искључиво служи за производњу опојних дрога, битно је да је он намијењен за производњу опојних дрога. Под производњом опојних дрога, у смислу ове законске одредбе, сматра се сваки поступак којим се може добити опојна дрога: узгој, фабрикација и прерада опојних дрога.

Радње извршења су алтернативно одређене: израда, набављање, посједовање или давање на употребу опреме, материјала или супстанци намијењених за производњу опојних дрога. Ради се о радњама које по својој садржини представљају припремање или помагање производње опојних дрога, а које су овом законском одредбом прописане као посебно кривично дјело.

Извршилац мора поступати неовлаштено, те извршилац и овог облика кривичног дјела неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога може бити свака особа.

Дјело се може извршити само с умишљајем, који мора обухватити и свијест о противправности, тј. свијест о неовлашћеном поступању и свијест о томе да ће конкретна опрема, материјал или супстанца бити употребљени за производњу опојних дрога.

Начин сазнања за кривично дјело и извршиоца

Начин сазнања за овај облик предметног кривичног дјела је у својој природи идентичан са начином сазнања за основни и квалификовани облик, с тим да због своје специфичности и карактеристика постоје и одређене специфичности у долажењу до сазнања за кривично дјело и извршиоца. Наведене специфичности се огледају у долажењу до сазнања путем увида у царинске декларације, пословне књиге у којима се евидентира производња, увоз и извоз робе, увид у новчане трансакције, као и све друге евиденције на основу којих се може доћи до сазнања да се одређено физичко или правно лице бави изразом, набављањем, изнајмљивањем опреме или материја које служе за производњу опојних дрога.

Начин доказивања кривичног дјела

Карактеристика доказивања овог облика кривичног дјела неовлаштене производње и промета опојних дрога јесте у великом броју истрага које се спроводе као наставак истраге основног или квалификованог облика. Наведено подразумијева да се најприје дође до сазнања да се одређено лице или организована криминална група бави неовлаштенном производњом опојних дрога, на начин што је извршила набавку опреме и материја, те неовлаштено произвела опојну дрогу. Након тога је потребно извршити лишење слободе одређеног лица или припадника организоване криминалне групе, претресање стамбених и других просторија, те одузимање кориштене опреме и материја. Кроз даље процесуирање, прикупљање доказа и криминалистичку обраду осумњичених лица потребно је утврдити поријекло и начин набавке опреме и средстава за производњу опојних дрога. На основу наведеног прикупљају се информације и докази, а кроз наставак истраге врши процесуирање особа које су обезбиједиле неопходну опрему и материје.

Осим овог вида доказивања предметног кривичног дјела карактеристично је спровођење радњи доказивања на начин што се након доласка до сазнања и основа сумње, путем радњи претресања како стамбених и других просторија које користе физичка лица тако и пословних и других објеката које користе правна лица врши одузимање предметне опреме и материја, као и пословних књига, улазних и излазних фактура, доказа о новчаним трансакцијама, спецификација одређене опреме, уговора о изнајмљивању или уступању одређених објеката или опреме и слично.

Кривично дјело неовлаштене производње и промета опојних дрога у ставу 4 предвиђа могућност блажег кажњавања или ослобођења од казне извршиоца који пријави од кога набавља опојне дроге. Одредба је мотивисана криминалнополитичким разлозима и има за циљ подстицање извршиоца на помоћ органима кривичног гоњења у откривању других

извршилаца кривичних дјела неовлашћене производње и промета опојних дрога.

Такође, кривично дјело неовлаштене производње и промета опојних дрога у ставу 5 предвиђа обавезно одузимање опојних дрога и средстава за њихову производњу независно од тога чије су власништво.⁴

Сходно наведеном, важно је истакнути да се све радње доказивања врше уз сагласност и координацију надлежног тужиоца и по наредбама надлежног суда, уз поштовање одредаба Закона о кривичном поступку Републике Српске.

ЗАКЉУЧАК

Може се констатовати да откривање и доказивање кривичних дјела из области злоупотребе опојних дрога представља изузетно сложен и захтјеван посао, који у свом процесу подразумијева веома велико знање и залагање полицијских службеника, почевши од самих карактеристика злоупотребе опојних дрога, које подразумијевају специфичности везане како за само кривично дјело, тако и за извршиоца и за посљедицу кривичног дјела. Треба узети у обзир чињеницу да се у процесу откривања и доказивања кривичних дјела из области злоупотребе опојних дрога у самом старту наилази на тешкоће које се тичу начина сазнања за кривично дјело, што произилази из изостанка пријаве и непостојања оштећеног у класичном смислу. Затим, процес доказивања који се наставља након доласка до сазнања о кривичном дјелу и извршиоцу је јако сложен. Наведено произилази из чињенице да је материјалне доказе јако тешко пронаћи и обезбиједити, због специфичности карактеристика опојних дрога, начина њиховог скривања, производње, куповине, продаје и свих других радњи које чине биће кривичног дјела. Надаље, доказивање отежава и јако сложен процес прикупљања личних доказа, који је у правилу отежан због лошег здравственог стања и страха свједока, као и безобзирности осумњичених.

Истовремено, треба нагласити и чињеницу да је у односу на већину других истрага, истрага која се води за кривична дјела из области злоупотребе опојних дрога у правилу проактивна и да се води прије него што се кривично дјело изврши, те да се у моменту извршења кривичног дјела и истрага завршава, што даје додатну нијансу специфичности откривања и доказивања кривичних дјела из области злоупотребе опојних дрога.

Међутим, све горе наведено наводи на закључак да из специфичности самих кривичних дјела злоупотребе опојних дрога, односно радњи извр-

⁴ Група аутора, Коментари кривичних закона у БиХ, Савјет Европе и Европска комисија, Сарајево, 2005, стр. 1060.

Откривање и доказивање кривичног дјела неовлаштене производње и промета...

шења које чине биће кривичног дјела, односно њихових извршилаца, са друге стране произилазе специфичности истраге за њихово откривање и доказивање, што треба да буде подстицај полицијским службеницима који раде на сузбијању ових кривичних дјела и да увијек изнова појачава њихову самоиницијативност, креативност и упорност у откривању и доказивању ових кривичних дјела. Циљ треба да буде спровођење мисије у очувању првенствено здравља људи, што је и основни заштитни објекат ових кривичних дјела, те очување исправних друштвених вриједности и одржања економске стабилности и сигурности.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабић, М., Кривични законик РС, са кратким коментаром, Институт за правне и друштвене науке Правног факултета, Бања Лука, 2000;
2. Бабић, М.; Марковић, И., Кривично право – посебни дио, Бања Лука, 2005;
3. Група аутора, Коментари кривичних закона у БиХ, Савјет Европе и Европска комисија, Сарајево, 2005;
4. Петровић, Б., Наркокриминал – кривичноправни, криминолошки, кривичнопроцесни и криминалистички аспекти, Правни факултет, Сарајево, 2004;
5. Петровић, Б., Балкански путеви дроге и Босна и Херцеговина, Факултет криминалистичких наука, Сарајево, 2004;
6. Петровић, Б., Криминалистичка методика истраживања кривичних дјела злоупотребе опојних дрога, Факултет криминалистичких наука, Сарајево, 1998;
7. Кривични закон Републике Српске, („Службени гласник РС“, број 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 и 67/13).
8. Закон о кривичном поступку Републике Српске, („Службени гласник РС“, број 53/12);
9. Закон о производњи и промету опојних дрога, („Службени гласник РС“, број 110/03.);
10. Закон о спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога, Службени гласник БиХ, број 8, од 07.02.2006.

DETECTION AND PROVING OF CRIMINAL ACT ILLICIT PRODUCTION AND TRAFFICKING OF DRUGS

Olivije Zimonja

Ministry of the Interior of the Republic of Srpska
Criminal Police Directorate Banja Luka
olivije.zimonja@mup.vladars.net

Abstract: Criminality from the area of drug abuse is one of the hardest forms of criminal acts, primarily because of the specificity of the execution way, secondly because of the offenders' profiles and frequency of the number of criminal acts of drug abuse in the total number of carried offenses. Also, a very significant characteristic of criminal acts connected with the drug abuse is high level of organization, very common international element and also very difficult consequences.

When talking about consequences, it is significant to emphasize that there are few kinds of consequences, such as consequences as a result of carried offenses, by which offenders obtain huge material benefits and as a result of that, they jeopardize economic stability of the country and there are also medical and health consequences, represented in growth of the drug abusers and persons who beside being addicts are suffering from various contagious diseases. Next, it should be emphasized a bad influence on the development of the social and cultural social norms, when those persons, through building the status of the wealthy and in criminal world reputable people, induce negative phenomenon of the identification of the young people with the offenders.

Key words: drug, drug abuse, human health, methods of detecting and proving criminal acts